

UZASADNIENIE

Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowiska Źródłiskowe koło Łabędnika PLH280047 sporządzony został przez sprawującego nadzór nad obszarem na okres 10 lat, w celu ochrony przedmiotów ochrony znajdujących się w jego obrębie. Na podstawie art. 28 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2013 r. poz. 627, z późn. zm.) regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, zawierający zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ww. ustawy.

Zgodnie z art. 28 ust. 4 cyt. ustawy o ochronie przyrody, w związku z art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. Nr 199, poz. 1227, ze zm.) Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie obwieszczeniem znak: RDOŚ-28-OON-6635-0048-030/10/imi z dnia 19 listopada 2010 r. podał do publicznej informacji, iż przystąpił do sporządzenia projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowiska Źródłiskowe koło Łabędnika PLH280047. Jednocześnie poinformował o możliwości zgłaszania uwag do materiałów gromadzonych podczas prac nad sporządzaniem projektu planu zadań ochronnych: w formie pisemnej, do protokołu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym.

W trakcie procesu planistycznego przeprowadzono 2 spotkania dyskusyjne, które odbyły się z udziałem Zespołu Lokalnej Współpracy, biorącego udział w tworzeniu dokumentacji do planu zadań ochronnych. Pierwsze spotkanie dyskusyjne odbyło się 16 grudnia 2010 r., spotkanie przeprowadzono dnia 29 lipca 2011 r.

Plan zadań ochronnych opracowano zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. *w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000* (Dz. U. Nr 34, poz. 186, ze zm.) oraz zgodnie z zakresem, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ww. ustawy *o ochronie przyrody*.

Zgodnie z ww. aktami prawnymi dokonano opisu granic obszaru Natura 2000 Torfowiska Źródłiskowe koło Łabędnika w formie wektorowej warstwy informacyjnej, w układzie współrzędnych, o którym mowa w § 3 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 października 2012 r. *w sprawie państwowego systemu odniesień przestrzennych* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1247), tj. w Państwowym Układzie Współrzędnych Geodezyjnych PL-1992, a także opracowano mapę obszaru w skali 1:10 000.

W trakcie opracowania planu zadań ochronnych zgromadzono, zweryfikowano i uzupełniono informacje o obszarze i przedmiotach ochrony. Za przedmiot ochrony tego obszaru uznano siedlisko 91E0-4 – źródłiskowe lasy olszowe na niżu *Cardamino-Alnetum glutinosae*. Oceny stanu ochrony dokonano na podstawie badań terenowych zgodnie z metodyką stosowaną standardowo dla potrzeb monitoringu gatunków i siedlisk przyrodniczych realizowanego przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska oraz Instytut Ochrony Przyrody PAN (GIOŚ 2007-2009). Do badań siedliska – 91E0-4 źródłiskowe lasy olszowe na niżu *Cardamino-Alnetum glutinosae* wybrano 4 typowe płyty mniej więcej równomiernie rozmieszczone na obiekcie.

Dokonano także identyfikacji istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedliska przyrodniczego będącego przedmiotem ochrony. Główne zagrożenie dla siedliska stanowią zmiany reżimu wodnego. Mogą one mieć charakter globalnych czy regionalnych zmian klimatycznych, jak również być powodowane pośrednio i bezpośrednio przez człowieka. Miejsca wypływu wody źródłiskowej i jej intensywność ulegały naturalnym przemianom podczas holocenu (Almendinger, Leete 1998; Dobrowolski i in. 1996; Succow, Jeschke 1986; Goudie i in. 1993; Pazdur i in. 2002). Od XIX w. jednak to człowiek jest głównym sprawcą zmian na opisywanych torfowiskach. Odpływ podziemny i

powierzchniowy na obu torfowiskach źródłiskowych posiada kierunek z południa na północ. Z tego powodu należy szukać zagrożeń jakości i ilości wód w torfowiskach od strony południowej. Główna przyczyna systematycznego obniżania się wydajności źródeł związana jest z coraz niższym ciśnieniem hydrostatycznym (piezometrycznym) wskutek powolnego i ciągłego wypływu wody. Każdy nie kontrolowany pobór wód może w sposób znaczący naruszyć względnie ustabilizowane warunki wypływu wody. Funkcjonowanie torfowisk źródłiskowych zależy jest z jednej strony od ilości i jakości zasilających je wód gruntowych, a z drugiej strony od intensywności odpływu wód z torfowisk. Trzeba zdawać sobie sprawę, że mamy stosunkowo niewielki wpływ na dopływ wody do torfowisk. Są to procesy hydrologiczne krążenia wód na dużych obszarach. Zwykle z czasem ciśnienie hydrostatyczne zmniejsza się jako wynik wypływu wód źródłanych i poboru wód artezyjskich. Należy jednak za wszelką cenę zabezpieczyć się przed spadkiem ciśnienia hydrostatycznego. Dlatego nie należy budować nowych ujęć wód artezyjskich w promieniu 10 km od torfowisk źródłiskowych, a także wprowadzić obowiązek wykonywania ekspertyz hydrologicznych przed wszelkimi robotami ziemnymi. Ma to na celu zabezpieczenie przed niekontrolowanym samowypływem wód gruntowych. Natomiast mamy większe możliwości techniczne zmniejszenia odpływu wód z torfowisk, czyli przywrócenia ich pierwotnego stanu (sprzed odwodnienia). W pierwszym rzędzie należy wykupić (przejąć na własność Skarbu Państwa) całość gruntów, łącznie z przylegającymi do torfowisk od strony północnej łakami. Następnie należy wykonać zastawki, które utrzymywałyby poziom wody gruntowej blisko powierzchni terenu w pobliżu torfowisk. Tamy bobrowe mogą spełniać to zadanie, pod warunkiem zapewnienia trwałości bytowania bobra (zakaz niszczenia tam).

Celem planowanych działań ochronnych na torfowiskach jest stabilizacja warunków wodnych oraz izolowanie torfowisk od niekorzystnych wpływów zewnętrznych. Jest to zgodne z wytycznymi odnośnie ochrony tych typów siedlisk (Pawlaczyk 2010; Parusel 2010). W celu zapewnienia faktycznej ochrony należy zmniejszyć odpływ realizowany przez rowy opaskowe na drodze ich przytamowania, lecz w takim stopniu, by nie spowodowało to znacznego podtopienia sąsiednich łąk. Jednak na takie działania muszą wyrazić zgodę właściciele przedmiotowych gruntów. Stabilizacja warunków wodnych torfowisk powinna być realizowana na drodze zakazu wykonywania nowych rowów odwadniających na torfowiskach i w bezpośrednim ich otoczeniu, a także kopania nowych ujęć wody artezyjskiej. Wszelkie prace hydrogeologiczne w promieniu 10 km od torfowisk powinny być poprzedzone ekspertyzą, gdyż przerwanie izolującej warstwy powierzchniowej grozi niekontrolowanym, katastrofalnym wypływem wód gruntowych, podobnie jak to miało miejsce 1986 r. w Spurglach. Izolowanie torfowisk przed penetracją zarówno ludzi, jak i zwierząt gospodarskich jest bardzo ważne, gdyż wszelkie mechaniczne zakłócenia przepływu wody prowadzą do niszczenia osadzonego na roślinach węglanu wapnia.

Na torfowych łakach położonych bezpośrednio na północ od torfowisk źródłiskowych należy utrzymać ekstensywne użytkowanie. W szczególności należy ograniczyć zagospodarowanie łąk metodą pełnej uprawy (orkę). Tak jak wszędzie, gospodarka rolna na obszarze powinna być prowadzona zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej. Nie należy eksploatować (wycinać) drzew na torfowiskach. Zakaz ten ma zasadnicze znaczenie dla zachowania siedlisk i musi być bezwzględnie przestrzegany. W granicach obszaru i w odległości 500 m od niej nie należy lokalizować żadnych składowisk śmieci, odpadów, gruzu itp. Na obszarze i w jego pobliżu (odległość 500 m od granicy) nie należy budować nowych obiektów mieszkalnych i gospodarczych ani nowych dróg komunikacji pieszej i kołowej.

Działania z zakresu monitoringu składają się z dwóch elementów. Pierwszy to monitoring hydrologiczny stanu uwodnienia, jako podstawa do realizacji celów ochrony. Drugi element monitoringu to ocena stanu siedliska. Planowany monitoring pozwoli ocenić skuteczność przeprowadzanych zabiegów ochronnych i ewentualnie modyfikować ich zakres i lokalizację w zależności od aktualnego stanu siedlisk przyrodniczych.

Obszar Natura 2000 objęty dwoma dokumentem planistycznym, tj. studiami uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego: gminy Bartoszyce (Uchwała Rady Gminy Bartoszyce Nr X/52/2011 z dnia 17 czerwca 2011 r.) oraz miasta i gminy Sępólno (Uchwała Rady Miasta Sępólno

Nr XX/127/05 z dnia 28 kwietnia 2005 r.). W niniejszym zarządzeniu wskazano zapisy dotyczące ochrony terenów przyległych do obszaru Natura 2000, odnoszące się do działań hydrologicznych, zagospodarowania przestrzennego oraz zalesień, których realizacja może znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000 – w zakresie minimalizacji tych oddziaływań.

W ramach prac nad sporządzeniem planu zadań ochronnych nie stwierdzono potrzeby opracowania dla obszaru Natura 2000 lub jego części planu ochrony, o którym mowa w art. 29 cyt. ustawy *o ochronie przyrody*.

W dniu 12 grudnia 2013 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie obwieszczeniem znak: WOPN-OON.082.01.44.2013.WS.AKR.1 poinformował o możliwości złożenia uwag i wniosków do projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowiska Źródłiskowe koło Łabędnika PLH280047.

W związku z udziałem społeczeństwa, zgłoszono następujące uwagi do projektu planu zadań ochronnych:

- 1) Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska za pośrednictwem poczty e-mail w dniu 3 stycznia 2014 r.:
 - Zgodnie z obowiązującym SDF siedlisko 7220 nie jest przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 Torfowiska źródłiskowe koło Łabędnika. Uwagę uwzględniono, wykreślając siedlisko 7220 z dokumentu.
 - Nazwa siedliska powinna w pierwszej kolejności określać typ siedliska 91E0: Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródłiskowe) a następnie podtyp (z zaznaczeniem priorytetowości siedliska). Uwagę uwzględniono, wpisując we wskazany sposób typ oraz podtyp siedliska.
 - Nazwę zagrożenia należy wpisać zgodnie z kodem, a następnie opisać zagrożenia. Uwagę uwzględniono, wpisując kod, nazwę zagrożenia oraz jego opis.
 - Należy podać terminy wykonywania poszczególnych działań. Uwagę uwzględniono wskazując terminy zaplanowanych działań ochronnych.
 - W nagłówku tabeli stanowiącej załącznik nr 5 zarządzenia należy wykreślić „gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk” - przedmiotem ochrony jest jedno siedlisko, nie natomiast rośliny i zwierzęta. Uwagę uwzględniono, wykreślając wskazany zapis.
 - Należy wskazać terminy prowadzenia zaplanowanego monitoringu. Uwagę uwzględniono, wskazując terminy zaplanowanego monitoringu.
 - Należy wykreślić siedlisko 7220 z zaplanowanego monitoringu, gdyż siedlisko to nie jest przedmiotem ochrony. Uwagę uwzględniono, wykreślając z dokumentu siedlisko 7220 i zapisy dotyczące jego monitoringu.
- 2) Nadleśnictwo Bartoszyce:
 - Zakazu wycinki drzew na torfowisku nie można zrealizować w stosunku do oddziału 298A o powierzchni 0,48 ha, ze względu na zaplanowane tam czyszczenia późne (drzewostan w wieku 10 lat). Uwagę uwzględniono, dokonując odpowiedniego wpisu w dokumentacji planu zadań ochronnych.
- 3) Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Olsztynie:

- W planie zadań ochronnych należy wskazać na konieczność wykupu zalewanych gruntów. Obecnie projekt planu zadań ochronnych zakłada wykup konkretnych działek. Uwagi nie uwzględniono, pozostałe działki, poza zaproponowanymi w planie zadań ochronnych, położone są poza granicami obszaru Natura 2000. Działanie takie nie będzie dotyczyć terytorialnie obszaru Natura 2000 Torfowiska Źródłiskowe koło Łabędnika, więc jako takie nie może być zaplanowane - nie należy odwoływać się do gruntów położonych poza granicami Natura 2000.
- W projekcie planu zadań ochronnych dla przedmiotowego obszaru Natura 2000 przewiduje się możliwość wykorzystania podpiętrzeń powstałych w wyniku działalności bobrów. Plan zadań powinien zawrzeć informację, że należy zagwarantować możliwość rozbiórki tam bobrowych w przypadku gdy ich oddziaływanie na wody powierzchniowe stwarza bezpośrednie oraz pośrednie zagrożenie (zalewiska) dla ludzkich osiedli i dobytku (uprawy rolne) – po uzyskaniu akceptacji RDOŚ. Uwagę odrzucono, gdyż możliwość rozbiórki tam bobrowych wynika wprost z przepisów ustawy o ochronie przyrody i na takich będzie obowiązywać nadal w omawianym obszarze Bóbr europejski, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, podlega ochronie częściowej. Zgodnie z art. 56 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie przyrody regionalny dyrektor ochrony środowiska na obszarze swojego działania może zezwolić na czynności podlegające zakazom, określonym w art. 51 ust. 1 i art. 52 ust. 1, w stosunku do gatunków objętych ochroną częściową. W myśl art. 56 ust. 4 pkt 2 i 7 ustawy o ochronie przyrody zezwolenie może zostać wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, gdy nie jest to szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, wynika to z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, lasów lub innych rodzajów mienia oraz wynika to ze słusznego interesu strony lub koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska
- W planie zadań ochronnych powinny się znaleźć zapisy o spotkaniach z mieszkańcami terenów położonych w pobliżu torfowisk. Spotkania te miałyby dwutorowy charakter, po pierwsze – informujący o konieczności zaniechania prac konserwacyjnych na rowach szczegółowych, z drugiej strony informujący o możliwości wykupu gruntów. Uwagę odrzucono, gdyż spotkania takie odbywały się podczas prac nad projektem planu zadań ochronnych – powołany został Zespół Lokalnej Współpracy. Podczas przeprowadzonego z właścicielami gruntów spotkania spisano protokół z deklaracją wykupu gruntów.
- Mając na uwadze właściwą realizację działań zapisanych w projekcie pzo pierwszym i nadrzędnym celem winno być uzyskanie aprobaty mieszkańców w kwestii wykupu/zamiany gruntów. Uwagę odrzucono, gdyż spotkania ZLW obejmowały także dyskusję dotyczącą ewentualnego wykupu/zamiany gruntów. Podczas przeprowadzonego z właścicielami gruntów spotkania spisano protokół z deklaracją wykupu gruntów.

Projekt niniejszego zarządzenia na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. Nr 31, poz. 206, z późn. zm.) został uzgodniony przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego pismem znak: PN 0522.5.2014 z dnia 12 lutego 2014 r.

Z up. REGIONALNEGO DYREKTORA
OCHRONY ŚRODOWISKA
W OLSZTYNIE

Maria Mellin
Regionalny Konserwator Przyrody